

PROFIL

▶ PER ESPEN STOKNES (50)

▶ Nok sutring

+ Hvorfor fortsetter vi å fly og spise biff når vi vet det ødelegger klimaet? Per Espen Stoknes mener han har svaret.

▶ ✎ INGERID SALVESEN

+ 📷 ØYVIND ELVSBORG

+ 🌐 Oslo

KUNNSKAP FØRER TIL handling, ikke sant?

- Altså, når man publiserer 30.000 vitenskapelige artikler og fem rapporter fra FNs klimapanel om hvor alvorlige klimaendringene er, og folk bryr seg mindre i etterkant?

Per Espen Stoknes rister på hodet. Målinger viser at nordmenn var mer bekymret for klimaendringene i 1989 enn i dag. Han kaller det den største fiaskoen i vitenskapskommunikasjonens historie.

- Vi psykologer har veldig liten tro på fakta som kilde til at folk forandrer seg, sier han.

Og ler.

SMIL OG VÆR GLAD. Denne munterheten er noe av det første som slår deg med Per Espen Stoknes. Det til tross for at han på Handelshøyskolen BI deler kontor og virke med Jørgen Randers, en slags norsk offentlighets klimadommedagsmann. Men det var før han leste Stoknes' nye bok.

Boken ga Randers «tilbake håpet jeg gradvis hadde mistet i løpet av min førti år lange nytteløse kamp», skriver han i forordet til den engelske utgaven, og overbeviste ham om at han må slutte å messe om apokalypsen.

Arnold Schwarzenegger, «Terminator»-stjerne og eks-guvernør i California, likte boken så godt at han ba Stoknes være rådgiver på talene hans om klima. Sunnmøringen er blitt invitert til å forelese for verdens største vitenskapsorganisasjon, American Association for the Advancement of Science, samt 15 av USAs største universiteter. Hovedbudskapet hans er nesten litt for enkelt:

- Skal du få folk til å engasjere seg i klimakampen, kan du ikke bare dytte på med mer deprimerende fakta.

MENNESKETS FEILBARLIGHET. Han kaller det «de fem barrierene», de som gjør at vi fortsetter å fly og spise kjøtt, selv om vi egentlig vet hvor karbondioksydende det er.

At klimaendringer fortsatt føles langt unna i tid og sted, er én ting. Hjernene våre er flinkere til å takle skumle fyrer og sinte hunder. Katastrofeinnpakningen klimasaken ofte får, gjør også at vi helst unngår temaet. For det tredje, det at vi gjør ting som er i strid med hva vi vet, fører til det som på fagspråket kalles dissonans. Mennesker takler dette best ved å begynne å tvile på det vi vet, heller enn å endre det vi gjør. I tillegg kommer benektelse som en form for selvforsvar, og tendensen vi har til å filtrere ut informasjon som passer med våre egne verdier og politiske forestillinger. Vi hører mest på dem vi liker.

▶ **PER ESPEN STOKNES**

▶ **ALDER:** 50 år.

▶ **YRKE:** Psykolog med doktorgrad i økonomi. Foreleser og forsker ved Handelshøyskolen BI, hvor han også har ledet Senter for grønn vekst med Jørgen Randers. Startet blant annet konsulentfirmaene Stoknes Futures og Foresight

Norge og miljøelskapet Gasplas.

▶ **AKTUELL:** Boken hans «Det vi tenker på når vi prøver å ikke tenke på global oppvarming» blir utgitt på norsk neste uke. Stiller som Miljøpartiet De Grønnes andrekanndidat i Oslo i høstens stortingsvalg.

Stoknes kommer fra BI, har doktorgrad i økonomi og har vært med på å starte flere teknologibedrifter. Han mener miljøbevegelsen altfor lenge er blitt oppfattet som grinete og for ofte har lagt skylden på folk.

- Du får ikke folk til å slutte å fly. Og jeg ser ikke på det som et stort problem. Vi må bare finne en systemløsning på det, og det kommer vi til å gjøre.

POLITIKEREN. Denne påtrengende optimismen, kan ikke den også bidra til å begrense det politiske handlingsrommet? Alle klimatiltak er ikke Tesla. Noen sektorer vil tape når samfunnet skal kutte utslipp, noen ting vil vi måtte gi slipp på.

- Jeg nekter ikke for at det er den vanskeligste utfordringen vi har. Men forskning viser at hvordan vi rammer det inn har mye å si for hvordan vi handler. Så jeg kjører tre fjerdedeler muligheter og løsninger og én fjerdedel bekymring. Du kan se det på Twitter-feeden min.

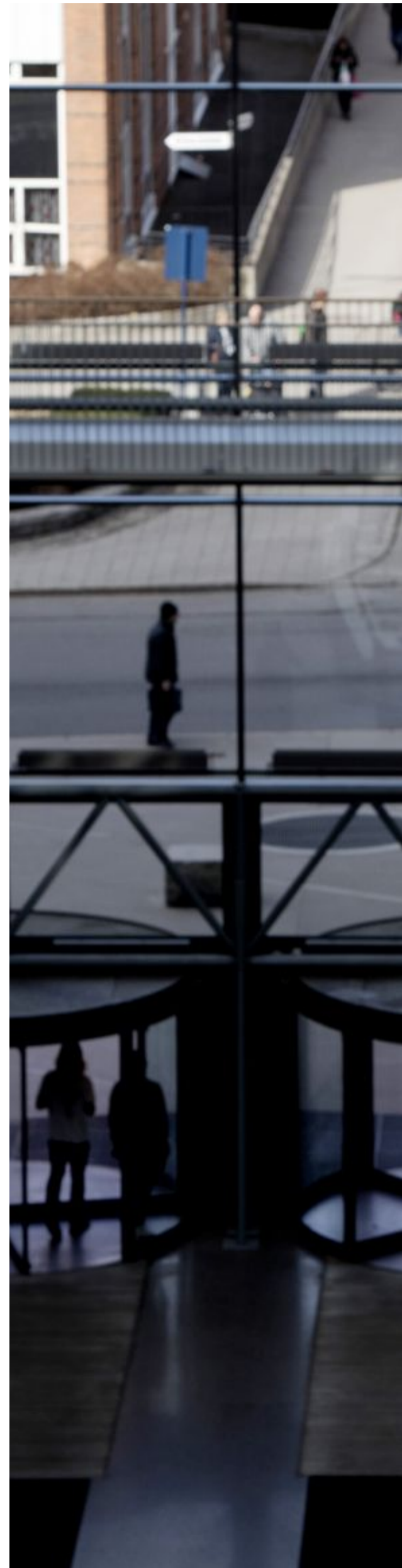
I 15 år har Stoknes jobbet som konsulent for privat næringsliv og offentlig forvaltning med såkalt scenariorbygging - å legge strategier for en uviss fremtid. Det handler mye om å unngå det han kaller den teologiske fallgraven.

- Framtiden er ikke enten lys og frelse, eller fortapelse og helvete, slik vår kristne kulturarv har innprentet oss til å tenke.

Inntil for noen år siden tok han strategioppdrag for oljebransjen, jobbet for Shell, Statoil, Schlumberger, BakerHughes.

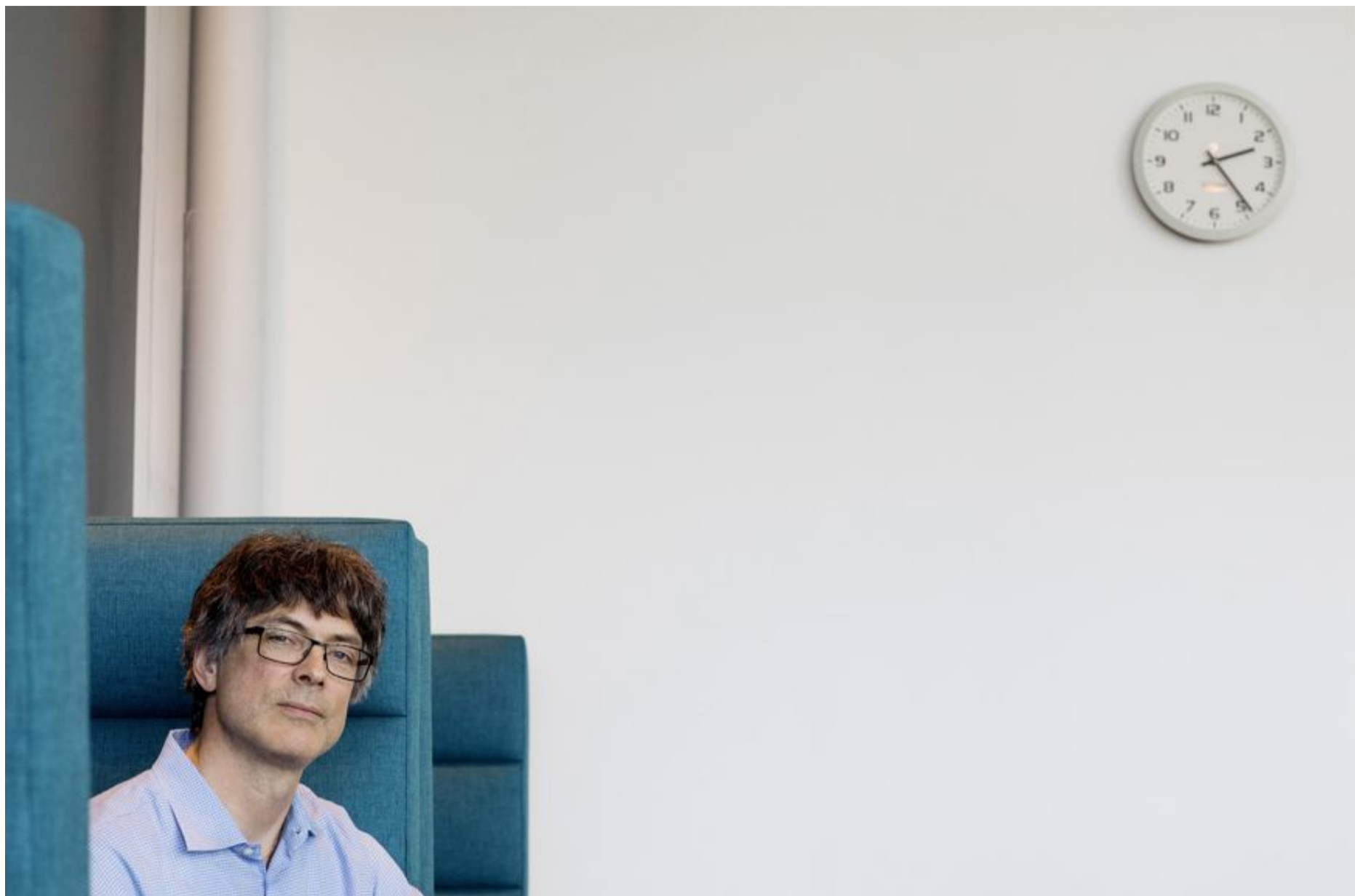
- Jeg har gitt dem opp. Det blir et spørsmål om hva man skal bruke livet sitt på. Prøve å dytte på vegger som ikke lar seg dytte på, eller forsøke å bygge noe annet? Jeg ville bygge noe nytt. Så da ble jeg gründer.

- Og nå blir du politiker? ➔

LØSNINGSORIENTERT. Handelshøyskolen BI er et virvar av stål og glass. «Futuristisk», kommenterer fotografen. – Futuristisk er bra, sier Per Espen Stoknes. Bare fordi han stiller til valg for De Grønne, vil han ikke bli plassert i en bush.

BESTEMT. Per Espen Stoknes løser sin egen «dissonans» ved å kjøpe firegangeren i klimavoter for det han flyr. – Ikke fordi det løser klimaproblemet, men fordi det sender et politisk signal om at jeg og andre er villig til å ha en avgift på flytrafikk, sier han.

→ Han svarer at han lurer på hvilken hatt han skal ha på for tiden, politikerhatten eller faghatten. Stoknes er Miljøpartiet De Grønnes andrekandidat i Oslo.

– Noen ganger svarer jeg kanskje som en fagperson når jeg burde ha svart som en politiker.

– Hvorfor vil du inn i politikken?

Han svarer som en fagperson. Begynner på en sammenligning av det grønne skiftet, som han mener er i ferd med å skje i næringslivet, med andre store innovasjonsbølger i historien. Han mener Norge står i fare for å bli hengende etter ved å fortsette å lene seg tungt på olje og gass.

Ifølge boken hans vil forskere som sier dette, ha større troverdighet hos «den andre siden» enn en politiker som sier det. Politikere blir oftere satt i bås. Det er også noe av grunnen til at Siv Jensen fra Fremskrittspartiet ville vært en svært effektiv klimabudbringer, mener han. Hun har større troverdighet hos mange som avviser klimændringenes alvorlighet. Så hvorfor skal egentlig Stoknes bli politiker, attpåtil for De Grønne?

– Jo da, jeg er redd for at den stereotypen grønne politikere tolkes ut fra, gjør at færre vil høre på meg. Men jeg vil også forsøke å bryte den stereotypen.

Han viser til økonomi- og BI-bakgrunnen sin. Men kan han ikke bare fortsette med å gi politikerne råd, i stedet for å bli en selv?

Han drar litt på det.

– Jeg er en rastløs sjel. Og rådgiverrollen er veldig

Jeg vil være på
innsiden av beslutningene.
Ikke stå utenfor og lage
fine plansjer

begrenset. Jeg kan ta ansvar for møtene og prosessen og bidra til at den blir faglig bra. Men derfra og til selve gjennomføringen?

Han rekker hendene i været, håndflatene ut.

– Jeg tror det var det som gjorde at jeg til slutt ikke orket å være rådgiver mer. Jeg vil være på innsiden av beslutningene. Ikke stå utenfor og lage fine plansjer.

SORGEN. Natten har han tilbrakt under stjernene. Han tok med seg soveposen og la seg på hustaket, det var vår

i luften og han ville se solen vekke Oslogryta. Det er slike øyeblikk som gjør at han ikke gir seg, forteller han.

Også Stoknes blir deprimert av at dyr og planter forsvinner, av tørke og sult, av flom og stormer. Han kaller det «Den store sorgen». Første gangen den rammet ham, var i 1999. Han hadde gått tur med hunden i skogen og lå utstrakt på ryggen på teppet foran peisen. Så begynte han å gråte.

«Ødeleggelsen og skjendingen!» forklarer han det med i boken.

– Enkelte har sagt at den delen av boken blir litt «too much», sier Stoknes.

– Men for andre lesere har den vært den viktigste. Å anerkjenne sorgen ved det hele.

Han nekter derfor å bli kalt pur optimist. I stedet foreslår han det han kaller en skeptisk form for håp.

– Mitt håp er ikke avhengig av at vi kutter så og så mye utslipp innen 2020, eller av at Hillary Clinton skulle bli valgt til president i USA. Da blir det bare knust, fordi du er avhengig av ytre faktorer for at det skal bevares. Håpet mitt er i stedet grunnfestet i hvem jeg er og hva jeg står for, mer enn i et forventet resultat, sier han.

Hvorfor tror han at han kan få til mer som politiker?

– Jeg har ikke store illusjoner om det, jeg vet hvor krevende det er. Men det er dette grunnfestede håpet igjen, da: Jeg kommer til å gjøre det uansett, sier han.

Og ler.

magasinet@dn.no